

RĪGĀ

2018. gada 15. oktobrī
Nr. 1-23/163_e

Tieslietu ministram
Dzintaram Rasnačam
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Par nepieciešamajiem grozījumiem Civilprocesa likumā

A.god. Rasnača kungs!

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija), ņemot vērā pozitīvo sadarbību ar Tieslietu ministriju, ir apzinājusi tās biedru – kredītiestāžu – aktuālos jautājumus, kas skar grozījumus Civilprocesa likumā vai rosina uzsākt diskusiju Civilprocesa likuma grozījumu darba grupā, un lūdz Jūsu atbalstu šo priekšlikumu turpmākā virzībā.

1. Kreditēšanas veicināšana, lai personas piedalītos nekustamā īpašuma izsolēs

Civilprocesa likuma 611. panta 2.¹ daļa jau šobrīd paredz, ka nosolītāja pienākums mēneša laika izpildīt pienākumu samaksāt visu nosolīto summu ir izpildīts, ja tiesu izpildītājam iesniegta bankas pieprasījuma garantijas vēstule, kurā norādīts garantijas priekšmets, summa un termiņš, un šādai pieprasījuma garantijas vēstules izmantošanai piekritis piedzinējs un hipotekārais kreditors.

Pēc tam, kad izsole ir notikusi, tiesu izpildītājs tiesai iesniedz pieteikumu par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda. Hipotēka par labu bankai šajā brīdī netiek nostiprināta, lai gan persona ir ieguvusi īpašumtiesības, un bankai nav izvēles iespēju pārskaitīt vai nepārskaitīt samaksu, proti, banka triju dienu laikā ieskaita tiesu izpildītāja depozītu kontā bankas pieprasījuma garantijas vēstulē norādīto summu.

Šāda situācija pieļauj būtisku risku, kādēļ bankas nav motivētas izmantot šādu pieeju. Tā rezultātā arī personas, kuras labprāt piedalītos izsolēs un iegādātos nekustamos īpašumus, to nevar darīt. Lai situāciju risinātu un pavērtu plašākas iespējas kreditēt personas šajā darbības segmentā, ierosinām likumā paredzēt šādu konstrukciju: ja banka devusi tiesu izpildītājam garantijas vēstuli, tad viņš, pirms sniegt tiesā pieteikumu par nekustamā īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda, dod iespēju bankai noteiktā laikposmā iesniegt aizdevuma un ķīlas līgumu, un tiesai izpildītājs iesniedz vienlaikus arī lūgumu nostiprināt hipotēku.

Ņemot vērā iepriekšminēto, lūdzam Civilprocesa likuma 611. panta trešo daļu papildināt ar otro un trešo teikumu šādā redakcijā:

“Ja nekustamā īpašuma nosolītājam izsniegta šā panta 2.¹ daļā minētā garantija, tiesu izpildītājs, pirms iesniegt pieteikumu tiesā par īpašuma nostiprināšanu, piecu darbdienu laikā lūdz bankai, kas sniegusi garantiju, iesniegt bankas un nekustamā īpašuma nosolītāja parakstītu ķīlas līgumu. Ja tiesu izpildītājs to ir saņēmis, tad tiesu izpildītājs kopā ar pieteikumu par nekustamā

īpašuma nostiprināšanu uz ieguvēja vārda lūdz zemesgrāmatā nostiprināt arī hipotēku par labu bankai, kas izsniegusi attiecīgo garantiju.”

2. Par advokāta izdevumu atlīdzināšanu

Civilprocesa likuma 44. panta otrā daļa citastarp noteic, ka ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no atbildētāja par labu prasītājam, ja viņa prasījums ir apmierināts pilnīgi vai daļēji. Šā panta trešā daļa paredz, ka gadījumā, ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam. Tomēr šajā gadījumā nav paredzēts princips, ka ar lietas vešanu saistītie izdevumi apmierināmi arī no tās prasījuma daļas, kas nav apmierināts (prasība apmierināta daļēji, jo daļā ir noraidīta).

Piemēram, persona ceļ prasību par 100 000 *euro*, bet to apmierina tikai daļā par 100 *euro*, un šādā gadījumā atbildētājam nav tiesību prasīt atlīdzināt ar lietas vešanu saistītos izdevumus. Lai arī personai parasti ir jāmaksā paaugstināta valsts nodeva, tas vien nav pietiekami un taisnīgi, lai kompensētu atbildētāja izdevumus. Ja prasītājs neuztur savus prasījumus un atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas ir labprātīgi apmierinājis, no atbildētāja piedzen ar lietas vešanu saistītos izdevumus, bet gadījumos, kad prasītājs taktiski izlemj neuzturēt savus prasījumus, bet atbildētājs tiem nekad nav piekritis, atbildētājam, spriežot pēc likuma gramatiskā teksta, nav tiesības prasīt ar lietas vešanu saistītos izdevumus.

Civilprocesa likuma 42. panta otrā daļa citastarp noteic, ka gadījumā, ja prasītājs atsakās no prasības, tiesas izdevumi, kas nav samaksāti iepriekš, piespriežami no prasītāja valsts ienākumos. Tas vairākās lietās ir radījis tiesiskus strīdus starp pusēm, ka ar lietas vešanu saistītie izdevumi gadījumos, kad prasītājs atsakās no prasības, atbildētājam nav atlīdzināmi. Šāda interpretācija nonāktu pretrunā ar atbildētāja tiesībām uz taisnīgu tiesu. Tiesu praksē šis jautājums ik pa laikam izraisa domstarpības, kādēļ kāda no pusēm par jautājumu iesniedz blakussūdzību.

Tādēļ ierosinām izteikt Civilprocesa likuma 44. panta trešo daļu šādā redakcijā:

“(3) Ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam, ja prasība noraidīta pilnīgi vai daļēji, kā arī tad, ja prasītājs neuztur savus prasījumus un atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas nav labprātīgi apmierinājis.”

3. Tiesības vest lietas tiesā juridiskajai personai koncerna ietvaros

Civilprocesa likuma 82.¹ pants, kas būs spēkā no 2019. gada 1. janvāra, citastarp paredz, ka fiziskās personas un juridiskās personas pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā lietas ved pašas vai ar advokāta starpniecību lietās, kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150 000 *euro*.

Civilprocesa likuma 82.¹ panta otrā daļa paredz, ka par juridiskās personas pārstāvi var būt tās amatpersona vai persona, kas ir darba tiesiskajās attiecībās ar juridisko personu. Piemēram, tas izslēdz iespēju kredītiestādei pilnvarot tās darbinieku pārstāvēt kredītiestādes meitas sabiedrības tiesās, jo parasti šādās lietās lieta neskars visa koncerna intereses. Lai arī katrai kredītiestādei ir citādāka struktūra, praksē pastāv situācijas, kad kredītiestāžu meitas sabiedrības mēdz nealgot kvalificētu personālu atsevišķi tiesvedību vajadzībām, bet to nodrošina mātes sabiedrība. Tas radītu papildu administratīvo slogu algot darbiniekus pašai meitas sabiedrībai tikai tādēļ vien, lai nodrošinātu pārstāvību civillietās. Tādēļ, lai nodrošinātu katras komercsabiedrību grupas iespējas elastīgi plānot uzdevumu sadali koncerna ietvaros, lūdzam izteikt Civilprocesa likuma 82.¹ panta otrā daļu šādā redakcijā:

“(2) Šā panta pirmajā daļā minētajos gadījumos lietu ved juridiskā persona pati, ja to ved šādas personas:

1) attiecīgās juridiskās personas amatpersonas, kas darbojas likumā, statūtos vai nolikumā piešķirto pilnvaru ietvaros;

2) personas, kas atrodas darba tiesiskajās vai civildienesta attiecībās ar attiecīgo juridisko personu un ir pilnvarotas attiecīgās lietas vešanai šajā likumā noteiktajā kārtībā;

3) *personas, kas atrodas darba tiesiskajās ar komercsabiedrību, kura ietilpst vienā koncernā ar attiecīgo juridisko personu, un ir pilnvarotas attiecīgās lietas vešanai šajā likumā noteiktajā kārtībā.*"

4. Prasības pamata nozīmīgums saistību bezstrīdus piespiedu izpildes lietās

Asociācijas biedri pauž viedokli, ka šobrīd pastāv neskaidrības par saistību, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku, nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildei. Zemesgrāmatu tiesneši atsaka izdarīt grozījumus prasījuma pamatā, proti, atsaka grozīt aizdevuma līgumu, tad ja netiek grozīts ar prasību nodrošinātās summas apmērs, šāds secinājums tiek izdarīts, jo vairāki Asociācijas biedri ir saņēmuši šādus atteikumus. Tas nozīmē, ka rodas situācija, kurā aktuālie aizdevuma līguma grozījumi nav ierakstīti zemesgrāmatā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Asociācijas biedriem ir radies jautājums, vai, nododot saistību bezstrīdus izpildei, zemesgrāmatu tiesnesis vērtē to aizdevuma līgumu, kurš iesniegts reizē ar saistības nodošanu bezstrīdus piespiedu izpildei vai to aizdevuma līgumu, kurš ir ierakstīts zemesgrāmatā un, iespējams, nesatur būtiskus un aktuālus grozījumus, kā arī, vai rīcība attiecībā uz to, kura aizdevuma līguma izvērtējumu veikt, ir konsekventa un saskaņota starp zemesgrāmatu tiesnešiem.

Asociācijas biedriem šis jautājums ir būtisks, lai varētu arī turpmāk veiksmīgi nodot saistības bezstrīdus piespiedu izpildei, tāpēc Asociācija rosina par šo jautājumu uzsākt diskusiju Tieslietu ministrijas Civilprocesa likuma grozījumu darba grupā.

5. Par bezmantinieku mantu atzīta nekustama īpašuma pārdošana izsolē

Praksē ir konstatētas pretrunas atsevišķu Civillikuma normu piemērošanā, kuras nosaka kārtību, kādā tiek dzēsta hipotēka, ja par bezmantinieka mantu atzīts nekustamais īpašums netiek pārdots izsolē. Bieži vien tikai pēc nodrošinātā kreditora iniciatīvas tiek izsludināta mantojuma atklāšanās un notārs uzaicina mantiniekus pieteikties. Ja mantinieki atsakās no mantojuma pieņemšanas vai tādu nav, tad tiek sastādīts akts par mantojuma lietas izbeigšanu un akts tiek nodots izpildei tiesu izpildītājam.

Civillikuma 416. panta pirmā un otrā daļa citastarp paredz: ja mantinieku nav, tie nav ieradušies vai nav pierādījuši savas mantojuma tiesības, tad manta piekrīt valstij, un valsts atzīst parādus, kuri nodrošināti ar hipotēku. Nekustamo īpašumu pārņem tiesu izpildītājs un pārdod to izsolē. Tā kā Ministru kabineta 2013. gada 2. jūlija noteikumu Nr. 364 "Noteikumi par zvērināta tiesu izpildītāja rīcību ar bezmantinieku mantu" 49. punkts paredz tiesu izpildītāja rīcības brīvību, vērtēt, vai atkārtota izsole ir lietderīga, ja nodrošinātais kreditors nepanāk vienprātību ar tiesu izpildītāju, tad saskaņā ar Civillikuma 416. panta septīto daļu īpašuma tiesības valstij uz nekustamo īpašumu, pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu, nostiprina, dzēšot uz šo īpašumu ierakstītās parādu saistības, apgrūtinājumi un aizlieguma atzīmes.

Tādējādi procedūru nosakošais tiesiskais regulējums kopumā kreditoram nerada paļāvību uz to, ka tiek īstenots Civillikuma 416.panta pirmajā un otrajā daļā nostiprinātais princips, ka "valsts atzīst parādus, kuri nodrošināti ar hipotēku", kā arī uz to, ka Civillikuma 1380. panta pirmā daļa, kas noteic, ka zemesgrāmatā ierakstītu ķīlas tiesību dzēšana iespējama tikai ar kreditora piekrišanu, izņemot gadījumus, kad ķīlas tiesību dzēš uz tiesas sprieduma vai lēmuma pamata, tiks piemērota pareizi.

Lai novērstu nodrošinātā kreditora tiešu Satversmes 105. pantā paredzēto tiesību aizskārumu, lūdzam rast risinājumu, kurā kreditors nezaudētu nodrošinājumu izsniegtajam aizdevumam valsts rīcības dēļ, izdodot Ministru kabineta rīkojumu, lai gan būtu iespējams rīkot, piemēram, atkārtotu izsoli vai trešo izsoli ar lejupejošo soli.

Ņemot vērā aprakstīto situāciju būtību, lūdzam rast iespēju tikties ar Jums klātienē abpusēji pieņemamā laikā, lai apspriestu šos un citus iespējamus risinājumus identificētajām problēmām. Pateicamies par līdzšinējo veiksmīgo sadarbību!

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

S. Liepiņa

**ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

E. Pastars, edgars.pastars@financelatvia.eu